

İRAN MASALLARI

ON DERVİŞ BİR KILIMDE UYURKEN,
İKİ PADİŞAH BİR DÜNYAYA SİĞMAZ.

ÇEVİRİ: SERVİN SARIYER

© KARAKARGA YAYINLARI 57

Dünya Masalları Serisi - 1

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

İRAN MASALLARI

Çeviri: Servin Sarıyer

Genel Yayın Yönetmeni: M. K. Perker

Editör: Başak Tan

Seri Editörü: Mesud Ata

Görsel Yönetmen: Sedat Gösterikli

Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1-10. Baskı: 2017

11-23. Baskı: 2018

24-29. Baskı: 2019

30. Baskı: Nisan 2020

31. Baskı: Kasım 2020

32-33. Baskı: Mayıs 2021

ISBN: 978-605-9670-59-3

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cümaloğlu, M. K. Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No: 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5

Nişantaşı / İstanbul

Tel: (0 212) 252 22 42

Fax: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com info@karakarga.com

 [karakargayayinlari](https://www.facebook.com/karakargayayinlari) [karakargayayinlari](https://www.instagram.com/karakargayayinlari)

 [karakargayayin](https://twitter.com/karakargayayin)

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu,
Sokak No 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

Tel: 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No: 48625

Destek Dükkanı

İçindekiler

Önsöz	7
Sabuncunun Oğlu	11
Kedi ile Fare	23
Kralın Hazinesi	35
Kral ile Balıkçı	47
Rüstem'in Yedi Badiresi	53
Aç Adamın İnanıcı	65
Akıllı Tavşan	69
Deveye Binen Tilki	75
Çiftçinin Oğlu ile Sihirbaz	83
Yıldız Falcısı Ayakkabıcı Ahmed	101
Emin ve Gulyabani	123
Nuşirevan'ın Mezarı	135

ÖNSÖZ

Çeşitliliğiyle zengin, karmaşık ve büyülü bir kültürel yapıyı binlerce yıl boyunca korumayı başarmış İran topraklarında, eski efsaneleri gelecek kuşaklara aktaran kişilere Dihkân denirdi. Bir Dihkân, hikâyelerini belirli durumlar ve olaylar karşısında anlatarak kıssadan hisseler çıkartmakla kalmaz, güncelliğini koruyan mevzuları geçmişin birikimine atfetmiş olurdu. Derler ki, o koskoca Firdevsi, dünyaca ünlü savaş mesnevisi *Şâhname*'yi yazmak için, ömrü boyunca Dihkân Dihkân dolaşmış.

İşte bu hikâyeler yeniden yorumlanmış ya da bambaşka kurgulara adapte edilmiş halleriyle, zamanla bütün yeryüzünü dolaştı. Çağdaş edebiyatın fantastik unsurları bile varlığını büyük ölçüde, genellikle erdem ve bilgelik üzerine kurulu bu yalın anlatımlara borçlu. Yine de, Firdevsi ya da Ömer Hayyam gibi saygıdeğer birkaç istisna dışında İran edebiyatına yönelik belirgin bir ilgi yok. Oryantalistler bile bilinen birkaç isimden fazlasına ulaşma gereği görmüyorlar. *Şâhname* ya da Rubaiyat, hala tek başlarına popüler edebiyatı besleyebilecek kadar zengin.

Bu kitapta da, sözlü geleneğe dayalı İran edebiyatı dendiğinde akla gelebilecek belki de ilk isim olan Zal Destan oğlu Komutan Rüstem'in de bir hikayesi var elbette. Bununla birlikte tüm hikâyeler, İran'daki değişik inanç ve kültürlerin bin yıllar içinde nasıl iç içe geçtiğini, birbirine dolandığını ve ortaya biricik, özgün bir yaşayış çıkardığını gösterebilmek için seçildi. Budizm, Hinduizm, İslam, Zerdüştlük, mertlik, namertlik, zenginlik, yoksulluk... Güzellemeleleri ve yermeleriyle bir kıssa seçkisi, berrak anlatıma dokunulmadan aktarılmaya çalışıldı.

Aç Adamın İnancı, Akıllı Tavşan, Çiftçinin Oğlu ile Sihirbaz, Deveye Binen Tilki ve Kralın Hazinesi ve editör Cyrus Safdari tarafından derlenmiş, Pers mitolojisine örnek hikâyeler.

Arap, Pers, Hint ve Kalmuk köklerinden gelen *Ayakkabıcı Ahmed, Emin ve Gülyabani, Rüstem'in Yedi Badiresi* ve *Nuşirevan'ın Mezarı* hikâyeleri ise 1891-1905 yılları arasında W.W. Gibbins şirketi tarafından *Halk Kültürü ve Efsaneler* adıyla derleyen yazarın ismi olmaksızın, anonim olarak basılmış, C.J.T. kısaltmasından bu yazarın Charles John Tibbitts olduğu anlaşılmıştı. *Doğu Mitleri ve Efsaneleri* adıyla yeniden basılan bu hikâyeler de, İslam, Hinduizm, Zerdüştlük öğeleri barındırıyor.

Çölün Yaşlı Adamı, inancı İran'da hala devam eden bir mit olarak *Sabuncunun Oğlu* hikâyesinin popülerliğini açıklamaktadır. Ancak *Kedi ile Fare* öyküsü muhtemelen içlerinde en popüler olanıdır. İkisi de İran'da, çocuklara anlatılan hikâyeler ve Philadelphia Henry Altemus yayınevi tarafından 1906 yılında yayımlanan, *Kedi ile Fare – İran Masalları* adlı kitaptan seçildiler.

Başak Tan
Editör

SABUNCUNUN OĞLU

Bir zamanlar, altın kubbeli camisi İran'ın medarı iftiharî olan hac şehri, kutsal kent Meşhed'de, Abdullah adında fakir ama saygıdeğer bir adam yaşarmış. Abdullah, sabun satarak zar zor geçinmeye çalışmış.

Bu adam güneşin doğuşundan batışına kadar bütün gün şehirde bir aşağı bir yukarı dolaşarak şöyle bağırmış: “Kardeşlerim, gelin saf sabun-
numdan alın. Herkes bilir ki şehirde bundan iyisi yoktur. Konuşabilseler bebekler bile aynısını söy-
lerler.”

Yine de, yakından bakınca sattıklarının sabun olduğu hiç belli olmazmış: sabunlar siyah ve büyükmüş, daha çok oduna benzermiş. Eğer talihsiz bir hacı bu sabunu eline yüzüne sürecek olursa, cildi ateş gibi yanarmış. Bu çok sık olmazmış ama İnan'daki insanlar ellerine, yüzlerine ya da kıyafetlerine çok sabun srmezlermiş, tencere tava yıkamak için de kum kullanırlarmış. Bu yüzden de zavallı Abdullah çoğu gün kendisi ve küçük oğlu Ahmed için ekmek alacak kadar sabun satamazmış.

Böyle günlerde Abdullah, kerpiçten yapılmış bir harabe olan evinde üzüntüden ağlar, oğlunun açlıktan ağlamasını sakladığıny görmemek için elleriyle yüzünü kapatırmış.

On yaşındaki küçük oğlu ise, babasını şöyle söyleyerek rahatlatırmış: "İnşallah, yarın geçen haftalarda sattığından daha fazla sabun satarsın." Babası, oğlunun aydınlık yüzüne bakarak cesaret bulur, böyle olması için dua edermiş.

Ama günler geçmiş ve her şey daha da kötüye gitmiş. Günlerden bir gün Ahmed'in başına bir şey gelmiş. Çok sıcak bir havada okula giderken, ana caddenin merkezine kadar nehir kenarı bo-

yunca uzanan büyük çınar ağaçlarının altında gölgelenmek istemiş.

Kadınlar burada testilerini suyla dolduruyor, çamaşır yıkıyorlarmış; bir kervandaki develer su içiyorlarmış, eşekler suyun içinde yuvarlanarak neşeyle oynuyorlarmış ve birkaç boyacı da suda boyalı dalgalar çıkararak yeni boyanmış elbisele-
rin suyunu sıkıyormuş.

Ahmed onlara bakmak için durduğunda, zincire bağlı bir aslanla bir derviş görmüş ve arkasından garip şapkalı ve mantolu bir kalabalık şöyle bağırarak geçmiş.

“Krala yol açın! Yüzlerinizi duvara dönün!” Ve büyük kral görünmüş, güzel bir Arap atının üzerindeymiş, etrafında askerleri varmış. Daha sonra dört katırın sırtında bir tahtirevan geçmiş.

Ahmed’in tam karşısında durmuşlar ve tahtirevandan Meşhed gümüşlerine bakmak isteyen peçeli bir kadın inmiş. Daha dükkâna ulaşamadan, halk arasında bir kargaşa çıkmış. Aslan zincirini kırmış ve oraya buraya zıplamaya, etraftaki şeyleri parçalamaya, insanları yerlere yıkmaya başlamış. Kadınlar bayılmış, erkekler kaçmış, küçük çocuklar oldukları yerde kalakalmış ve kor-

kuyla bağırmışlar, bazıları nehre atlamış, korkmuş atlar delice kalabalığa doğru koşmaya başlamışlar. Herkes korku ve şaşkınlık içindeymiş.

Daha sonra aslan bir kükremeye prensesin üzerine atlamış ve onu yere devirmiş ancak aslan prensesi parçalamadan önce Ahmed ileri atılmış, bir demircinin dükkânından ucu kızgın bir demir parçası kapmış ve hızlıca aslanın suratına vurmuş. Acı ve öfkeyle inleyen aslan prensesi bırakmış, her yeri kırıp dökerek pazara dalmış.

Prenses sakinleşir sakinleşmez Ahmed'den yanına gelmesini istemiş, peçesini kaldırmış ve ona çok cesur bir çocuk olduğunu söylemiş Hizmetkârlarından birine, Ahmed'e bir kese altın vermesini emretmiş. Ahmed daha önce hiç bu kadar güzel bir kadın görmemiş, şaşkınlıkla bakakalmış ve daha teşekkür bile edemedi kafil e geçip gitmiş.

Ama bu para harcanıp biter bitmez, Ahmed ve babası yeniden darlığa düşmüşler. Yahudi bir seyyar satıcı, daha önce onlara başkentte ticaretin ne kadar kazançlı olduğunu anlattığı için bu şehre gitmeye karar vermişler, ancak yol uzun ve tehlikelerle doluymuş. Ahmed; "Büyük bir şehrin kalbinde ölmektense, çölde ölmek daha iyidir." demiş.

Böylece yolculuklarına başlamışlar; bazen dağların arasındaki rüzgârlı patikaları tırmanmışlar, bazen boydan boya bir çölü geçmişler, yürümekten ayakları şişmiş ve bitap düşmüşler, çoğu zaman aç ve susuzlarmış, bu büyük hac yolunda mesken tutan hırsızların eline düşme fikri akıllarından bir an olsun çıkmıyormuş.

Sıcak havadan ve zalim hırsızlardan kaçınmak için geceleri yolculuk yapmışlar. Ay yüzünden etrafta beliren her gölgede bir hırsız ya da onun büyük atını gördüklerini düşünmüşler. Gün boyunca yol kenarındaki hanlarda konaklanmışlar ve Ahmed'in yardım etmesi karşılığında katırcılar onlara bir avuç pirinç ya da ekmek, bazen de kuru meyveler vermişler. Böylece aç kalmaktan kurtulmuşlar.

Bir gece, Tuz Nehri'ni geçecekleri köprüyü ararken, gökyüzü birdenbire bulutlarla kaplanmış, sağanak başlamış ve nehir kısa süre içinde taşmış. Oturup beklemekten başka yapacak bir şey yokmuş. Sert rüzgâr onları örselemiş, yağmurdan sıyrılsıklam olmuşlar; yollarını kaybetmiş, vahşi hayvanların insafına kalmışlar. Bir an, rüzgâr biraz dindiğinde, karanlıktan bir inilti gelmiş. "Sakın